

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В ТУРИЗМІ»

Рівень вищої освіти
Освітньо-професійна програма
Загальний обсяг
Тривалість викладання

Обсяг навчальних занять
у т.ч. аудиторні заняття
лекції
практичні

Мова викладання

Другий (магістерський)
«Туристична діяльність»
4 кредити ЄКТС
1-й семестр, 1-2 чверть
2025-2026 н.р.
120 год.
3 год/тиждень
1 година
2 години
українська

Кафедра, що викладає: Туризму та економіки підприємства

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5432>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: Microsoft Teams – команда «Соціально-етична відповідальність в туризмі»

Інформація про викладача лекцій:

Бєлобородова Марія Валеріївна

Доцент кафедри туризму та економіки підприємства, кандидат економічних наук

Персональна сторінка

<https://ep.nmu.org.ua/ua/teachers/beloborodova.php>

E-mail: beloborodova.m.v@nmu.one

Інформація про викладача практичних занять:

Бєссонова Анна Володимирівна

Доцент кафедри туризму та економіки підприємства, PhD (Економіка)

E-mail: bessonova.a.v@nmu.one

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Освітня компонента «Соціально-етична відповідальність в туризмі» належить до переліку обов'язкових навчальних дисциплін, що направлені на формування фахових компетенцій здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Туристична діяльність» спеціальності ІЗ Туризм та рекреація на першому році навчання. Вона забезпечує фаховий розвиток здобувача та спрямована на отримання знань щодо соціальних, екологічних та етичних аспектів туристичної діяльності.

Цей курс побудовано на засадах студентоцентрованого підходу (Student-Centered Approach), який розглядає здобувача вищої освіти як суб'єкта з власними унікальними інтересами, потребами і досвідом, спроможного бути самостійним і відповідальним учасником освітнього процесу.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – формування у майбутніх фахівців знань з теорії та практики розробки та реалізації соціально-відповідальних проектів та програм і набуття ними відповідних професійних компетенцій, що забезпечують сталий розвиток туристичних бізнес-структур із дотриманням етичних, моральних та екологічних цінностей. Реалізація мети вимагає трансформації програмних результатів навчання в дисциплінарні.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Соціально-етична відповідальність в туризмі» є:

- опанувати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань.
- навчитись організовувати співпрацю зі стейкхолдерами, формувати механізми взаємодії суб'єктів туристичного ринку з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.
- навчитись розробляти та реалізовувати проекти у сфері туризму та рекреації на засадах економічної, соціальної і екологічної ефективності.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Реалізація мети вимагає трансформації програмних результатів навчання в дисциплінарні, а саме:

- знати теоретичні аспекти розвитку соціальної відповідальності в туризмі як філософії ведення бізнесу;
- знати морально-етичні аспекти туристичної діяльності та уміти аналізувати етичну складову професійної компетентності фахівців сфери туризму;
- усвідомлювати екологічні та інші соціально значущі впливи туристичної діяльності на суспільство, зокрема зеленого та волонтерського туризму;
- уміти налагоджувати та підтримувати ділові комунікації із вітчизняними та міжнародними суб'єктами туристичного ринку на засадах взаємоповаги,

недискримінації та у відповідності із загальнолюдськими морально-етичними цінностями;

– уміти вести претензійну роботу та ефективно управляти конфліктами в діяльності суб'єкта туристичного бізнесу;

– знати, усвідомлювати та реалізовувати аспекти соціальної відповідальності суб'єкта туристичного бізнесу перед працівниками;

– володіти методами складання та аналізу нефінансової звітності як інструменту розвитку соціальної відповідальності туристичного бізнесу;

– опанувати стратегічні аспекти розвитку соціальної відповідальності туристичного бізнесу;

– уміти оцінювати результативність соціально відповідальних проєктів із визначенням їхнього ефекту;

– вільно спілкуватися державною мовою усно і письмово для обговорення професійних проблем, презентації результатів досліджень та проєктів у сфері соціально-етичної відповідальності туристичного бізнесу.

4. СТРУКТУРА КУРСУ

ЛЕКЦІЇ

Тема 1. Теоретичні аспекти розвитку соціальної відповідальності бізнесу

1. Еволюція концепції соціальної відповідальності бізнесу
2. Аналіз понять «соціальна відповідальність» та «корпоративна соціальна відповідальність»
3. Підходи до корпоративної соціальної відповідальності

Тема 2. Нефінансова звітність як інструмент розвитку соціальної відповідальності

1. Стандарти підготовки нефінансового звіту
2. Процес підготовки звіту
3. Нефінансова звітність у світі та в Україні

Тема 3. Соціальна відповідальність як чинник забезпечення якості туристичних послуг

1. Поняття якості з точки зору соціально-етичного аспекту
2. Особливості та ознаки якості в туризмі.
3. Взаємовплив якості та споживача туристичних послуг

Тема 4. Етична складова у формуванні професійної компетентності фахівців сфери туризму

1. Важливість етики фахівців сфери туризму;
2. Зміст та структура професійної етики як складової професійної культури працівників туристичної сфери;
3. Розвиток та навчання персоналу туристичного підприємства
4. Особиста кар'єрна траєкторія в туризмі.

Тема 5. Відповідальний туризм: екологічний аспект

1. Позитивні та негативні впливи туризму на довкілля
2. Сталий розвиток туризму

3. Екотуризм, сільський зелений туризм та інші форми відповідальних подорожей
4. Екологічні практики в сфері туризму та гостинності

Тема 6. Волонтерський туризм – етичні та практичні аспекти

1. Що таке волонтуризм – історія розвитку, міжнародна та національна практика
2. Громадські, економічні та соціальні засади волонтерського туризму
3. Мотивація туристів-волонтерів
4. Позитивні та негативні наслідки волонтерського туризму

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1. Практика соціальної відповідальності в туристичному бізнесі та гостинності.

Діяльність міжнародних туроператорів, приклади соціально відповідальної діяльності в закладах розміщення, соціальна відповідальність в туристичному транспортному забезпеченні.

2. Аналіз нефінансової звітності туристичних компаній. Методичні підходи до оцінювання соціальної відповідальності туристичного бізнесу.

3. Грантрайтинг: як залучити кошти для соціальних ініціатив?

Методики формулювання мети та основних завдань грантового проєкту. Підходи до складання фінансового обґрунтування проєкту. Критерії та процедури оцінки проєктних заявок

4. Основні положення етичного кодексу у сфері туризму. Сталий розвиток туризму. Відповідальний туризм. Загальні норми. Межі компетентності. Повага права інших залишатися іншими. Зазіхання на честь і гідність клієнтів. Ставлення до особистих проблем. Неправильне використання туристичних знань. Бартер з клієнтами.

5. Туризм та його соціокультурний тиск. Негативні та позитивні наслідки розвитку туризму для місцевої громади: збереження ідентичності, культурної самобутності та традиційного укладу життя

6. Масовий туризм та руйнування екосистем.

Кейси «Оподаткування в Австрії», «Пляж Ізтузу», приклади екоініціатив в закладах гостинності. Концепція повільного туризму.

7. Туризм та його вплив на економіко-правові аспекти. Позитивні та негативні наслідки активної туристичної діяльності для дестинацій.

8. Перспективи розвитку волонтерства як альтернативного виду туризму в Україні та у світі

Можливості волонтерських подорожей в та із України: «GoGlobal» та Спілка «Форум». «G Adventures» та «Discover Corps» - волонтерський туризм міжнародного рівня

9. Реабілітація як напрям соціально-орієнтованого туризму під час війни.

Психологічна допомога військовим та членам їхніх родин – чим може допомогти туризм? Відпочинок соціально незахищених верств населення – етико-правові аспекти.

10. Етика ділових комунікацій, культура бізнес-спілкування

Маніпуляції в бізнес-комунікаціях. Основи комунікативної компетентності фахівця з туризму. Вимоги до співробітників туристичної компанії. Корпоративна культура на підприємствах туризму.

11. Методики управління конфліктами в сфері обслуговування

Управління конфліктами на прикладі готелю Рейкартц. Практичні навички роботи із претензіями клієнтів в збутовій діяльності туристичної компанії.

12. Соціально відповідальні практики в Європі та Україні у зв'язку із війною.

Кейси закладів розміщення та харчування, перевізників.

Інформація для здобувачів заочної форми навчання. На сайті НТУ «ДП» розміщено графік навчального процесу. Протягом року передбачено заняття з викладачем відповідно до розкладу: 6 год. лекційних занять, 6 год. практичних занять, решту практичних завдань здобувач опановує самостійно. Здобувачі заочної форми навчання виконують передбачені навчальним планом індивідуальні завдання (контрольні роботи, практичні завдання, презентації, тестові завдання) та подають їх на кафедри на початку сесії, обов'язково до проведення контрольних заходів з дисципліни. Умови завдань розміщено на сторінці курсу на платформі Moodle. Форма контролю – диференційований залік.

5. ТЕХНІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ ТА/АБО ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На навчальних заняттях здобувачі повинні мати: гаджети з можливістю підключення до Інтернету; перевірений доступ до застосунків Microsoft Office: Teams, Moodle; Zoom; інстальований на ПК та /або мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point); активований акаунт університетської пошти на Office365.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Оцінювання досягнень здобувачів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до Положення університету «Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти», <https://cutt.ly/RER787v>. Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання здобувача за дисципліною.

6.1. Шкали

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних здобувачів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховуються, якщо здобувач отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації.

6.2. Засоби та процедури

Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного контролю та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з успішності за дві підсумкові контрольні роботи (кожна максимально оцінюється у 20 балів), оцінок за роботу на практичних заняттях (оцінюється 12 занять по 5 балів, максимально здобувач може отримати 60 балів). Отримані бали за контрольні роботи та практичні заняття додаються і формують підсумкову оцінку за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач може набрати 100 балів.

Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)	Визначення сумарного результату поточних контролів. У випадку коли здобувач отримав менше 60 балів – складається залік у вигляді комплексної контрольної роботи, яка містить 20 тестів (вірна відповідь оцінюється у 2 бали, частково вірна – один бал), (максимальна оцінка – 40 балів) та 2 питання теоретичного спрямування, кожне з яких оцінюється по 30 балів за умови повного розкриття тематичного спрямування. Максимальна кількість балів за диференційований залік: 100 балів
Практичні заняття	Дискусії, обговорення, де відпрацьовуються навички критичного мислення та аналізу, комплексного вирішення проблем, з використанням індивідуального та креативного підходу. Відбувається вирішення тестових завдань. Максимально оцінюються у 60 балів (12 занять × 5 балів/заняття).
Контрольні заходи	Максимально оцінюються у 40 балів (2 підсумкові контрольні роботи по 20 балів кожна)

6.3. Критерії

6.3.1. Критерії оцінювання *практичного заняття*.

Кожне практичне завдання оцінюється за участю в дискусіях на основі розгляду запропонованих викладачем кейсів та інших матеріалів.

Практичне заняття 8 виконується у форматі наукового есе, максимальна оцінка 5 балів. Деталізовані критерії оцінювання наведені у методичних рекомендаціях.

Участь у дискусіях оцінюється в 5 балів, при чому:

0 – студент не спроможний дати відповідь на запитання, відстоювати свою позицію;

1-2 – студент дає неповні, поверхневі, необґрунтовані відповіді на поставлені запитання;

3-4 – студент дає повні і ґрунтовні відповіді на запитання, але не здатний аргументовано захищати свою позицію;

5 – студент дає повні і ґрунтовні відповіді на запитання, здатний аргументовано захищати свою точку зору

6.3.2. Критерії оцінювання *письмової контрольної роботи*:

Контрольна робота містить: 20 питань, серед яких 14 тестових завдань з чотирма варіантами відповідей по 0,5 бали, 6 відкритих запитань (правильна відповідь оцінюється у 2 бали, частково правильна – 1 бал).

7. ПОЛІТИКА КУРСУ

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується «Положенням про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»», <https://cutt.ly/mERLa5A2>, Кодекс академічної доброчесності Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», <https://cutt.ly/vERLfxF>. У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на день (щодня) поштової скриньки на Office365 та відвідування групи у Teams.

Протягом самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота з дистанційним курсом «Соціально-етична відповідальність в туризмі».

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби). Практичні заняття не проводяться повторно, ці оцінки неможливо отримати під час консультації, це саме стосується і колоквіумів. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватися дистанційно – в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Бонуси.

Здобувачі вищої освіти, які регулярно відвідували лекції та практичні заняття (мають не більше двох пропусків без поважних причин) та приймають участь у конференціях, конкурсах тощо отримують додатково 5 балів до підсумкової оцінки.

7.7. Участь в анкетуванні.

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачу вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети, які дозволять оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Соціально-етична відповідальність в туризмі».

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання на лекціях:

- вербальний метод (лекція, дискусія тощо);
- методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші);
- метод евристичних питань;

- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо);
- інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо).

Методи навчання на практичних заняттях:

- вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо);
- кейс-метод (вирішення ситуацій, розв'язання завдань тощо);
- метод мозкового штурму;
- метод евристичних питань;
- метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші);
- дослідницький метод;
- пошуковий метод;
- дебати.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Абрамова А. Г., Мирошник Ю. А. Еко-тренд в сфері гостинності: економічні та соціальні аспекти. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7904> DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.82
2. Балусєва О. В., Боднарук О.В. Соціальна відповідальність: навчальний посібник. Маріуполь. ДонДУУ, 2017. 284 с.
3. Барна М., Тучковська І. Безбар'єрне середовище для осіб з інвалідністю в туризмі. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic sciences*. 2020. № 61. С. 5-11. DOI: 10.36477/2522-1205-2020-61-01.
4. Безугла Л.С., Белобородова М.В., Герасименко Т.В. Формування інклюзивно-реабілітаційного туризму в Україні. *Інновації та технології в сфері послуг і харчування*. 2022. № 2 (6). С. 20-25.
5. Білецька І., Романчукевич М. Соціально відповідальна поведінка суб'єктів бізнесу на неокупованих територіях України в умовах війни: аспекти маркетингу і менеджменту. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. № 2. С. 85–91. <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-4-11>
6. Белобородова М. Соціальна відповідальність закладів індустрії гостинності в Україні: ретроспективний аналіз. *Економічні горизонти*. 2023. № 3(25). С. 36–46. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(25\).2023.286654](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(25).2023.286654)
7. Белобородова М.В., Іващенко І.М. Шляхи екологізації туристичного транспортного забезпечення. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: Зб. наук. праць*. 2023. № 2 (83). С. 144-155. <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2023-2-144-155>
8. Белобородова М.В., Юрчишина Л.І. Сучасні бізнес-комунікації та міжнародний етикет в сфері обслуговування. *Інфраструктура ринку*. 2023. № 70. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/70-2023>

9. Белобородова М.В., Бессонова А.В. Ways of greening services in recreational facilities of Ukraine. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 68. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/68-2022>

10. Белобородова М.В., Хаджинова О.В., Белопольський М.В. Стратегії соціально відповідальної взаємодії бізнесу із зацікавленими сторонами. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2022. №4. С. 115-121. <https://doi.org/10.33271/ebdut/80.115>

11. Бойко М., Бабенко О. Корпоративна соціальна відповідальність в туризмі: передумови формування та реалізації. *Ефективна економіка*. 2014. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3603>

12. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Хлевицька Т.Б. Соціальна відповідальність бізнесу: навчальний посібник. Київ. Державний університет телекомунікацій, 2020. 222 с.

13. Гусєва О. Ю. Соціальна відповідальності бізнесу в Україні: поточний стан та перспективи розвитку. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 4. С. 47-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esmebi_2018_4_8.

14. Грицина Л. А. Формування концепції корпоративної соціальної відповідальності підприємств у контексті циклічності розвитку світової економіки. *Наука й економіка*. 2013. Вип. 4(1). С. 251-254.

15. Джинджоян В. В. Аналіз туристичних підприємств України в контексті реалізації соціальних функцій. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7897>. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.75

16. Державні будівельні норми України. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. ДБН В.2.2-40:2018 Із зміною № 1. Київ, Міністерство розвитку громад та територій України, 2022. URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_2_40/1-1-0-1832

17. ДСТУ ISO 26000:2019 Настанови щодо соціальної відповідальності (ISO 26000:2010, IDT). URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=91617

18. ДСТУ ISO 22483:2022 Туризм та пов'язані з ним послуги. Готелі. Вимоги до послуг (ISO 22483:2020, IDT) http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=98988

19. Кирилюк І., Чвертко Л. Волонтерський туризм як інструмент соціальної інтеграції вимушено переміщених осіб під час російського воєнного вторгнення. *Економічні горизонти*. 2023. № 1(23). С. 80–91. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(23\).2023.273362](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(23).2023.273362)

20. Кочубей Т. Загальні засади створення безбар'єрного середовища для людей з інвалідністю. *Social Work and Education*. 2021. Vol. 8. No. 2. Р. 204-214.

21. Кравцов С., Клімова А. Корпоративна соціальна відповідальність туристичного підприємства: сутність та напрями впровадження *Ефективна економіка*. 2019. № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.62>

22. Лешко Х., Холявка В., Гузар У. Інноваційні складові корпоративної соціальної відповідальності туристичних підприємств в сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2021. 28. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-7>

23. Лешко Х. Менеджер з корпоративної соціальної відповідальності у сфері гостинності. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-8>

24. Соціальна відповідальність суспільних інститутів: інноваційний та соціально-гуманітарний аспект / [авт. кол.] ; за наук. ред. А. Я. Кузнецової, Л. К. Семів, З. Е. Скринник. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 287 с

25. Холявка В., Лешко Х. Аналіз нефінансових звітів корпоративної соціальної відповідальності у сфері туризму. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 1 (61). С. 163–168. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-61-163-168>

27. Bezuhla L., Herasymenko T., Bieloborodova M. Volunteering and volunteer tourism: challenges and realities. *Green, Blue and Digital Economy Journal*. 2022. 3(2). P. 1-8. <https://doi.org/10.30525/2661-5169/2022-2-1>

28. Bieloborodova, M., Bessonova S., Bessonova A. Monitoring the sustainability of small and medium business in the regions of Ukraine based on the resource approach. *Public Security and Public Order*. 2022. Vol. 29. P. 3-15.

29. Bieloborodova, M., Yurchyshyna, L., Kaliuzhna, T. Competency-based approach as a factor of tourist enterprise effective personnel policy. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2021. 3 (82). С. 62-68.

30. Bieloborodova M., Bessonova, S. Ensuring the organization's social responsibility based on stakeholder management. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2023. № 1 (29). С. 60-69. [https://doi.org/10.58252/2078-1628-2023-1\(29\)-007](https://doi.org/10.58252/2078-1628-2023-1(29)-007)

31. ISO 26000: 2010. Guidance on social responsibility. International Organization for Standardization: Website. URL: <https://www.iso.org/standard/42546.html>

32. Bieloborodova M. The role of rural tourism in the sustainable development of local hromadas. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2022. №4 (87). С. 86-94. [https://doi.org/https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4\(87\).2786](https://doi.org/https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4(87).2786)

33. European commission. Delivering the European Green Deal. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_en